



rijksuniversiteit
groningen

Uitdagend opvoedgedrag als beschermende factor tegen internaliserend probleemgedrag



Ivana Keško

Studentnummer: 5006074

Faculteit der Gedrag- en Maatschappijwetenschappen, Rijksuniversiteit Groningen

Begeleider: mevr. K. Helmerhorst

Tweede beoordelaar: mevr. A. ten Brug

Datum: 13-02-2022

Woorden: 7361

Abstract

Challenging parenting behavior as a protective factor against internalizing problems

Existing literature shows that fathers' challenging parenting behavior can play a protective role against internalizing problems. At the same time, the relation between mothers' challenging parenting behavior and internalizing problems has been underexamined. This research examines the relationship between challenging parenting behavior of both fathers and mothers and internalizing problems of three-year-old children. In addition, the negative reactivity of the child was included as a moderating factor. This study has a cross-sectional quantitative research design in which 104 Dutch two-parent families were examined. The quantity and quality of the challenging parenting behavior from both parents were observed. The internalizing problems and the negative reactivity of the child were assessed through questionnaires. The results show that only fathers' challenging parenting behavior is significantly negatively associated with internalizing problems in children with higher values of negative reactivity. Based on the results of this study, it can be concluded that children with higher values of negative reactivity benefit from fathers' challenging parenting behavior.

Samenvatting

Uitdagend opvoedgedrag als beschermende factor tegen internaliserend probleemgedrag

Bestaande onderzoeken tonen aan dat uitdagend opvoedgedrag van vaders als een beschermende factor kan dienen tegen internaliserend probleemgedrag. Tegelijkertijd is het uitdagend opvoedgedrag van moeders in relatie tot internaliserend probleemgedrag onderbelicht in bestaande studies. Dit onderzoek bestudeert de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van zowel vaders als moeders en internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen. Tevens is de *negatieve emotionaliteit* van het kind als modererende factor meegenomen. Dit onderzoek heeft een cross-sectioneel kwantitatief onderzoeksdesign waarin 104 Nederlandse tweeoudergezinnen zijn onderzocht. De kwantiteit en kwaliteit van het uitdagend opvoedgedrag zijn van beide ouders geobserveerd. Het internaliserend probleemgedrag en de *negatieve emotionaliteit* van het kind zijn in kaart gebracht middels vragenlijsten. De resultaten laten zien dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders significant negatief samenhangt met internaliserend probleemgedrag enkel bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit*. Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* gebaat zijn bij uitdagend opvoedgedrag van vaders.

Inhoudsopgave

Abstract.....	2
Samenvatting.....	2
Inleiding	4
Internaliserend probleemgedrag	4
Uitdagend opvoedgedrag in relatie tot internaliserend probleemgedrag	5
De modererende rol van negatieve emotionaliteit.....	6
Huidig onderzoek	8
Methode	10
Participanten.....	10
Procedure.....	11
Meetinstrumenten.....	12
Data-analyse	14
Resultaten.....	16
Descriptieve analyse.....	16
Uitdagend opvoedgedrag in relatie tot internaliserend probleemgedrag	17
De modererende rol van negatieve emotionaliteit.....	18
Discussie	20
Uitdagend opvoedgedrag in relatie tot internaliserend probleemgedrag	21
De modererende rol van negatieve emotionaliteit.....	22
Beperkingen	23
Referenties	25

Inleiding

Internaliserend probleemgedrag kan in de voorschoolse leeftijd ontstaan (Zeijl et al., 2005). Op deze leeftijd wordt internaliserend probleemgedrag gezien als een voorspeller voor DSM-diagnoses in de adolescentie, zoals angst- of stemmingsstoornissen (Hofstra et al., 2002; Reef et al., 2009). Hierdoor is het belangrijk om zo vroeg mogelijk inzicht te krijgen in de factoren die internaliserend probleemgedrag kunnen voorkomen en behandelen.

Een groeiend aantal studies onderzoeken het uitdagend opvoedgedrag van ouders als samenhangende factor met internaliserend probleemgedrag van kinderen (Feldman & Shaw, 2021). Het is nog onbekend of voornamelijk het uitdagend opvoedgedrag van vaders als beschermende factor dient tegen internaliserend probleemgedrag of dat dit ook geldt voor het uitdagend opvoedgedrag van moeders. De oorzaak dat er weinig bekend is, komt doordat het uitdagend opvoedgedrag van moeders nog beperkt samen met vaders is onderzocht in relatie tot internaliserend probleemgedrag (Feldman & Shaw, 2021).

Doordat internaliserend probleemgedrag op de lange termijn voor nadelige gevolgen kan zorgen en er onduidelijkheid bestaat over de rol van beide ouders hierin heeft het huidige onderzoek het doel om inzicht te krijgen in de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van ouders en internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen.

Internaliserend probleemgedrag

Kinderen kunnen internaliserend probleemgedrag ervaren als zij problemen hebben in hun sociaal-emotionele ontwikkeling (Carter et al., 2004). Dit probleemgedrag uit zich bij kinderen van drie jaar en ouder in: angst, sociale teruggetrokkenheid, depressieve stemmingen en psychosomatische problemen (Zeijl et al., 2005).

Eén van de gevolgen van internaliserend probleemgedrag is dat kinderen minder aandacht kunnen besteden aan hun schoolwerk (Matthys, 2011) en minder contact hebben met leeftijdsgenoten (Fanti & Henrich, 2010), waardoor leer- en relatieproblemen kunnen ontstaan (Gaumon & Paquette, 2013). Terwijl het sociale contact met leeftijdsgenoten van belang is voor bijvoorbeeld het leren onderhouden van relaties, conflicten op te lossen, emoties te uiten en te reguleren en inlevingsvermogen te ontwikkelen (Scholte & Engels, 2004).

Een ander gevolg is dat kinderen met internaliserend probleemgedrag minder goed voor zichzelf kunnen opkomen in tegenstelling tot andere kinderen, waardoor ze slachtoffer kunnen worden van pesten (Hawker & Boulton, 2000).

Uitdagend opvoedgedrag in relatie tot internaliserend probleemgedrag

Uitdagend opvoedgedrag is een manier van opvoeden waarmee de ouder het kind spelenderwijs aanmoedigt om risico's te nemen, waardoor het kind vertrouwen opbouwt en op een veilige manier grenzen leert te verleggen (Majdandžić et al., 2016). Het aanmoedigen kan zowel fysiek (non-verbaal) als sociaal-emotioneel (verbaal). Voorbeelden van fysiek uitdagend opvoedgedrag zijn: ruig spelen (ook wel *rough-and-tumble play* genoemd), kietelen, tikkertje, achtervolgen of kinderen hoger laten klimmen dan ze normaal gesproken durven (Majdandžić et al., 2016). Onder sociaal-emotioneel uitdagend opvoedgedrag vallen gedragingen zoals plagen, competitief spelen, voorstel doen om speelgoed op een andere manier te gebruiken (Majdandžić et al., 2014), aanmoediging tot sociale durf, aanmoediging tot assertiviteit, en zelf model staan tijdens het aangaan van risico's (Majdandžić et al., 2016).

Het begrip uitdagend opvoedgedrag is gebaseerd op de activeringstheorie over de rol van de vader in de ontwikkeling van kinderen (Bögels et al., 2018; Paquette, 2004). Volgens de activeringstheorie van Paquette (2004) ontwikkelt de vader-kindrelatie zich tijdens fysiek spel. Via dit fysieke spel leert het kind grenzen te verleggen, om te gaan met nieuwe situaties, en het aangaan van fysieke en sociale risico's. Met fysieke risico's wordt bedoeld dat het kind zijn omgeving gaat verkennen en met sociale risico's wordt bedoeld dat het kind zelfvertrouwen opbouwt om relaties aan te gaan (Paquette, 2004). Volgens Paquette (2004) zou het kind deze vaardigheden in een mindere mate via de moeder-kindrelatie leren, omdat zij hun kinderen anders zouden aanmoedigen ('activeren') dan vaders. Moeders zouden hun kinderen stimuleren tot visuele verkenning van de omgeving, objecten vastpakken, en betekenis geven aan voorwerpen uit de omgeving (Paquette, 2004). Terwijl vaders hun kinderen zouden aanmoedigen ('activeren') tot het nemen van steeds grotere sociale en fysieke risico's (Paquette & Bigras, 2010). De verklaring hiervoor is volgens Paquette (2004) dat vaders en moeders anders zouden inspelen op de behoeften van het kind.

De theorie van Vygotsky, de zone van de naaste ontwikkeling, geeft een ander perspectief over hoe kinderen vaardigheden leren (Tomic & Span, 1993). Deze theorie stelt dat kinderen tot leren komen als zij uitgedaagd worden of nieuwe dingen leren met de ondersteuning van bekwame volwassenen of leeftijdsgenoten. Hierbij gaat het om vaardigheden die kinderen nog niet zelfstandig kunnen uitvoeren en net boven hun niveau van hun kunnen liggen, genaamd de zone van de naaste ontwikkeling (Tomic & Span, 1993). Dit zou betekenen dat het leren van het nemen van sociale en fysieke risico's, dat volgens Paquette (2004) vooral via de vader-kindrelatie tot stand zou komen, ook via elk andere bekwame

volwassene, zoals via de moeder-kindrelatie, aangeleerd zou kunnen worden als deze vaardigheden ten minste één niveau boven het kunnen van het kind liggen.

Kinderen met internaliserend probleemgedrag kunnen echter moeite hebben met het nemen van fysieke en sociale risico's, doordat ze eerder teruggetrokken reageren dan dat ze nieuwe situaties aangaan of zich open stellen (Fanti & Henrich, 2010). Dit zou het internaliserend probleemgedrag in stand kunnen houden of verergeren. Via het uitdagend opvoedgedrag van ouders zouden deze kinderen kunnen leren om hun grenzen te verleggen, waardoor internaliserend probleemgedrag mogelijk kan verminderen. De relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van ouders en internaliserend probleemgedrag van kinderen wordt in empirisch onderzoek vaker voor het uitdagend opvoedgedrag van vaders dan voor het uitdagend opvoedgedrag van moeders gevonden (St. George & Freeman, 2017; Ahnert et al., 2017; Majdandžić et al., 2014; Majdandžić et al., 2018a; Majdandžić et al., 2018b). Een kanttekening hierbij is dat moeders nog beperkt in onderzoeken zijn meegenomen.

De bestaande onderzoeken die de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag bij beide ouders hebben onderzocht zijn niet eenduidig. Ten eerste is er een negatieve relatie gevonden tussen het uitdagend opvoedgedrag van beide ouders en internaliserend probleemgedrag. Dit betekent dat een hoge mate van uitdagend opvoedgedrag van beide ouders samenhangt met een mindere mate van internaliserend probleemgedrag bij kinderen. Ten tweede is er ook een positief verband gevonden tussen het uitdagend opvoedgedrag van moeders en de sociale teruggetrokkenheid van kinderen (Majdandžić et al. (2014). Dat betekent dat een hoge mate van uitdagend opvoedgedrag van moeders samenhangt met hoge mate van sociale teruggetrokkenheid bij kinderen en dat zou de kans op internaliserend probleemgedrag kunnen verhogen. Tevens bestaan er ook onderzoeken die geen relatie gevonden hebben tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders en internaliserend probleemgedrag (Lee et al., 2021; Fliet et al., 2015; Hazen et al., 2010).

De modererende rol van negatieve emotionaliteit

Negatieve emotionaliteit wordt ook wel moeilijk temperament genoemd (Gilissen et al., 2008). Temperament verwijst naar de manier waarop personen reageren met emoties en de mate van het beheersen van emoties (Rothbart, 2011). Dit kan zowel positief als negatief zijn. *Negatieve emotionaliteit* gaat tezamen met negatieve emoties, een lage emotieregulatie en een laag aanpassingsvermogen (Gallagher, 2002). Kinderen met een *negatieve emotionaliteit* reageren met weinig controle en negatieve emoties, zoals verdriet, woede, frustratie en angst,

op nieuwe situaties (Kochanska & Kim, 2013; Rothbart, 2011). Daarnaast vormen deze kinderen een verhoogd risico op het ontwikkelen van internaliserend probleemgedrag (Belsky et al., 2007; Pluess & Belsky, 2010), omdat zij over het algemeen geneigd zijn om teruggetrokken en angstig te reageren op onbekende sociale en niet-sociale situaties (Rubin et al., 2009).

Kinderen met een *negatieve emotionaliteit* zijn, in tegenstelling tot kinderen met een ander temperament, meer beïnvloedbaar door het opvoedgedrag van ouders (Gilissen et al., 2008), omdat zij meer naar de signalen van hun ouders kijken om te begrijpen of nieuwe situaties veilig zijn (Aktar et al., 2013). Dit is te verklaren door de differentiële gevoeligheidstheorie van Belsky (2005). Deze theorie gaat er van uit dat elk kind verschilt in zijn gevoeligheid voor het opvoedgedrag van ouders en dat de verschillen tussen kinderen een evolutionaire basis hebben. Volgens de evolutietheorie waren de verschillen tussen personen in hun gevoeligheid voor positieve en negatieve omgevingsinvloeden nodig om te kunnen overleven (Belsky, 2005). Aansluitend hierop kan het uitdagend opvoedgedrag van ouders gezien worden als een positieve omgevingsinvloed door de speelse, plezierige en aanmoedigende vorm van opvoeden, waardoor kinderen met een *negatieve emotionaliteit* gevoeliger zijn voor de positieve effecten van uitdagend opvoedgedrag (Majdandžić et al. (2018a).

Tot op heden is er (nog) weinig empirisch onderzoek verricht naar het interactie-effect van de *negatieve emotionaliteit* van het kind tussen de relatie van uitdagend opvoedgedrag van ouders en internaliserend probleemgedrag van kinderen. In het longitudinaal observatieonderzoek van Majdandžić et al. (2018a) is het angstig temperament (een vorm van *negatieve emotionaliteit*) als moderator meegenomen in de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van ouders en angstsymptomen van kinderen om te onderzoeken of kinderen met een angstig temperament meer baat hebben bij het uitdagend opvoedgedrag van ouders. Dit longitudinaal onderzoek vond dat hoe meer uitdagend opvoedgedrag vaders vertoonden, hoe minder angstsymptomen kinderen hadden met een angstig temperament. Dit verband is niet gevonden bij kinderen die geen angstig temperament vertoonden. Daarnaast was er geen interactie-effect gevonden voor het uitdagend opvoedgedrag van moeders. Deze uitkomsten suggereren dat kinderen met een *negatieve emotionaliteit* gevoeliger zijn voor de effecten van het uitdagend opvoedgedrag van vaders, waardoor zij door het uitdagend opvoedgedrag van vaders mogelijk minder internaliserende problemen kunnen vertonen ten opzichte van andere kinderen.

Doordat kinderen met een *negatieve emotionaliteit* zowel een verhoogd risico lopen op internaliserend probleemgedrag als dat ze meer beïnvloedbaar zijn door het uitdagend opvoedgedrag van ouders, wordt in dit onderzoek nagegaan of de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van ouders en internaliserend gedrag van kinderen gemodereerd wordt door de *negatieve emotionaliteit* van het kind.

Huidig onderzoek

Het huidige onderzoek draagt op zes manieren bij aan de bestaande onderzoeken naar de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag. Ten eerste draagt het onderzoek bij aan de bestaande onderzoeken die moeders nog beperkt meegenomen hebben (Feldman & Shaw, 2021). Hierdoor kan het huidige onderzoek bijdragen aan de vraag of enkel het uitdagend opvoedgedrag van vaders of ook dat van moeders samenhangt met internaliserend probleemgedrag.

Een tweede bijdrage is dat het huidige onderzoek zowel het fysiek (non-verbaal) als het sociaal-emotioneel (verbaal) aspect van uitdagend opvoedgedrag meeneemt. Terwijl bestaande onderzoeken zich veel gericht hebben op het fysiek aspect. Een breder begrip van uitdagend opvoedgedrag beantwoordt mogelijk de vraag of verbale aspecten ook zouden kunnen bijdragen aan de vermindering van internaliserend probleemgedrag. Daarnaast wordt er met een breder begrip rekening gehouden met de manier hoe ouders uitdagend opvoedgedrag uiten, aangezien ouders zowel fysiek als sociaal-emotioneel uitdagend opvoedgedrag kunnen vertonen.

Ten derde is dat bestaande onderzoeken veelal uitdagend opvoedgedrag hebben onderzocht in relatie met angst. Dit is een deelaspect van internaliserend probleemgedrag terwijl het huidige onderzoek het volledig begrip van internaliserend probleemgedrag meeneemt. Hierdoor kan mogelijk de vraag beantwoord worden of de fysieke en sociaal-emotionele gedragingen van uitdagend opvoedgedrag ook samenhangt met internaliserend probleemgedrag.

Ten vierde wordt het onderzoek verricht bij gezinnen met een Nederlandse achtergrond. Dat een relatie in internationale onderzoeken is gevonden tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag maakt de uitkomst nog niet generaliseerbaar naar de Nederlandse maatschappij. Nederlandse ouders verschillen ten opzichte van buitenlandse ouders doordat zij meer parttime werken (CBS & SCP, 2020). Nederlandse ouders hebben hierdoor mogelijk meer tijd om zelf voor de kinderen te zorgen. De steekproef van het huidige

onderzoek vormt daardoor een representatiever beeld van de Nederlandse populatie dan buitenlands onderzoek.

Een vijfde bijdrage is dat het huidige onderzoek in tegenstelling tot de meerderheid van de bestaande onderzoeken een niet-klinische steekproef bevat. Dit betekent dat kinderen met ernstig internaliserend probleemgedrag niet oververtegenwoordigd zijn. Voor zover bekend heeft één bestaand onderzoek (Fliet et al., 2015) de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag onderzocht bij een niet-klinische steekproef.

De laatste bijdrage is dat er rekening wordt gehouden met een eventueel moderatie-effect op de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders en het internaliserend probleemgedrag van kinderen. Hierdoor kan het huidige onderzoek meer informatie geven in tegenstelling tot onderzoeken die geen moderatie-effect onderzoeken. Er kan antwoord gegeven worden op de vraag of de variabele *negatieve emotionaliteit* een indirecte invloed heeft op de te onderzoeken relatie en of kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* baat hebben bij uitdagend opvoedgedrag in tegenstelling tot kinderen met lagere waarden.

Naast de bovenstaande zes manieren draagt het onderzoek ook maatschappelijk bij. Als het uitdagend opvoedgedrag van vaders en/of moeders negatief samenhangt met internaliserend probleemgedrag van kinderen dan kunnen de fysieke en sociaal-emotionele aanmoedigende aspecten als belangrijk in het opvoedgedrag worden beschouwd. Deze aspecten kunnen dan worden opgenomen in preventieprogramma's gericht op het voorkomen en behandelen van internaliserend probleemgedrag. Daarnaast kunnen ouders voorgelicht worden om ze bewust te laten worden dat deze aspecten van het opvoedgedrag helpend kunnen zijn bij internaliserend probleemgedrag.

Op basis van het bovenstaande poogt het huidige onderzoek antwoord te geven op de vraag 'Wat is de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders en het internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen?'. Voor de beantwoording van deze vraag zijn de volgende vier deelvragen geformuleerd:

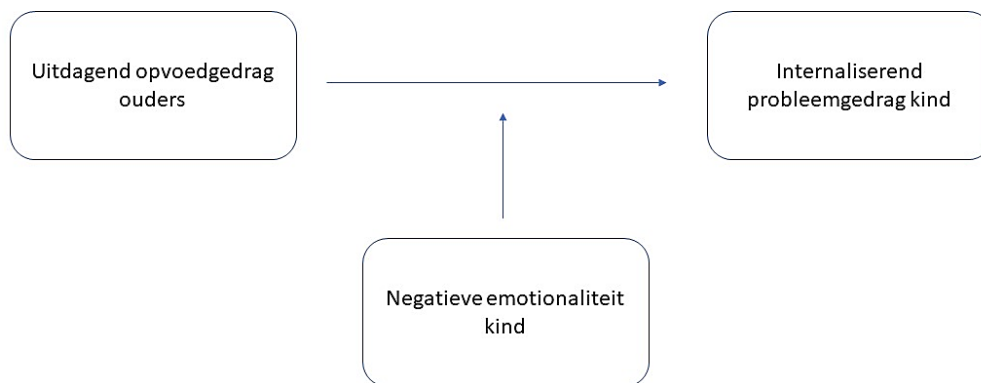
- i. Wat is de relatie tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen gemeten door vaders?
- ii. Wat is de relatie tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders en het internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen gemeten door moeders?
- iii. In hoeverre wordt de relatie tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen, gemodereerd door de *negatieve emotionaliteit* van het kind gemeten door vaders?

- iv. In hoeverre wordt de relatie tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders en het internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen, gemodereerd door de *negatieve emotionaliteit* van het kind gemeten door moeders?

De theorie en empirie geven aanleiding om te verwachten dat een hoge mate van uitdagend opvoedgedrag van beide ouders samenhangt met een mindere mate van internaliserend probleemgedrag bij kinderen. Alhoewel de verwachting voor moeders onzekerder is dan voor vaders, omdat moeders minder dan vaders zijn meegenomen in onderzoeken en ook een positief verband is gevonden bij moeders. Daarnaast is de verwachting dat een hoge mate van uitdagend opvoedgedrag van beide ouders samenhangt met een mindere mate van internaliserend probleemgedrag bij kinderen met hoge waarden van *negatieve emotionaliteit*. De verwachting is dat dit verband niet wordt gevonden bij kinderen met lagere waarden van *negatieve emotionaliteit*. Ook wordt verwacht dat de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en het internaliserend probleemgedrag sterker samenhangt voor deze doelgroep ten opzichte van het uitdagend opvoedgedrag van moeders.

Figuur 1

Conceptueel model



Methode

Participanten

Er is gebruik gemaakt van een kwantitatieve dataset van de 3HOEK studie die uit 104 driejarige kinderen (51 jongens, 53 meisjes) en hun ouders bestond. Deze 104 gezinnen werden geïncludeerd indien zij aan de drie volgende voorwaarden voldeden: de ouders moesten (i) (on)gehuwd samenwonend zijn, (ii) ouders zijn van een driejarig kind en (iii) een Nederlandse achtergrond hebben. Dit laatste betekent dat de ouders van zowel de vader als de moeder in Nederland geboren moesten zijn.

Van de 104 gezinnen waren 53 gezinnen hoogopgeleid (beide ouders hebben een HBO-opleiding of hoger afgerond) en 51 gezinnen laagopgeleid (beide ouders hebben een MBO-opleiding of lager afgerond). De gemiddelde leeftijd van de vaders was 37 jaar ($SD = 5.25$), van moeders was 34 jaar ($SD = 4.66$) en van de kinderen was 41 maanden ($SD = 3.93$). De gegevens van en over de participanten zijn anoniem in de dataset verwerkt.

Procedure

De 104 gezinnen zijn door drie studentassistenten van de Erasmus Universiteit Rotterdam middels een gemakssteekproef geworven in de omgeving van Rotterdam. De gezinnen zijn hoofdzakelijk verworven in openbare ruimtes (o.a. zwembaden, bibliotheken en speeltuinen). Alvorens ouders met hun kind aan de 3HOEK studie deelnamen, hebben zij schriftelijke toestemming verleend en is het onderzoek goedgekeurd door de ethische commissie van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

In de periode van april 2018 tot januari 2020 is data verzameld door twee getrainde observanten. Zij legden bij elk gezin een twee uur durende huisbezoek af. Tijdens het eerste half uur vulden ouders afzonderlijk van elkaar twee vragenlijsten in via een tablet zonder inhoudelijke interventie van de observanten. De kinderen werden geïnstrueerd om in de tussentijd zelfstandig te spelen. Tijdens het resterende anderhalve uur werden vaders en moeders afzonderlijk van elkaar gefilmd met hun kind. Ouders voerden drie spelactiviteiten uit met hun kind. De volgorde van welke ouder als eerste begon, werd bij elk huisbezoek afgewisseld. Elke ouder kreeg instructies van een observant en deze observant filmde ook de spelactiviteiten. Aan het eind van elk huisbezoek kregen ouders een tegoedbon en de kinderen kregen een presentje.

De drie spelactiviteiten bestonden uit: vrije spel, stiertje rijden en sok worstelen. De volgorde van de spelactiviteiten was voor elk gezin gelijk. Tijdens het vrije spel gold maar één instructie voor beide ouders, namelijk dat de ouder met het kind speelt zonder speelgoed te gebruiken. Tijdens het stiertje rijden werd de ouder geïnstrueerd om op handen en knieën te staan en dat het kind op de rug van de ouder ging zitten. Elke ouder kreeg als doel om te proberen zijn kind van zijn rug af te schudden en dat het kind dan zo lang mogelijk op de rug van de ouder moest proberen te zitten. Het worstelen met sokken hield in dat de ouder en het kind elkaars sokken probeerden uit te trekken. De ouder en het kind werden geïnstrueerd om op hun handen en knieën te staan en elkaars sokken probeerden uit te trekken waarbij ze ervoor moesten zorgen dat ze niet hun eigen sokken verloren.

De tijdsduur van het vrije spel was anders dan de andere twee activiteiten. Tijdens het vrije spel werd de activiteit gestopt door de observant wanneer 5 minuten verstreken waren. De andere twee spelactiviteiten stopten op het moment dat de ouder of het kind stopten met spelen. Het worstelen met sokken duurde minimaal één minuut of tot er twee pogingen werden gedaan om elkaars sokken te grijpen.

Meetinstrumenten

Geobserveerd uitdagend opvoedgedrag. Het uitdagend opvoedgedrag van ouders is geobserveerd aan de hand van de *Challenging Parenting Behavior 2-3 short form* (CPB 2-3 verkorte versie). Hiermee worden de fysieke en sociaal-emotionele gedragingen van uitdagend opvoedgedrag beoordeeld bij ouders van kinderen van twee tot en met drie jaar (Majdandžić, de Vente & Bögels, 2016).

Tijdens de drie spelactiviteiten zijn de frequentie en intensiteit van de sociaal-emotionele en fysieke gedragingen van de ouders gecodeerd door twee getrainde observanten. Het coderen is gedaan in tijdsintervallen tussen de 30 seconden en 1 minuut via een 5-puntsschaal. Het opvoedgedrag is als een score 1 gecodeerd als de ouder het kind niet fysiek en/of verbaal aanmoedigt, maar wel rustig achtervolgt. Wanneer de fysieke en/of verbale aanmoediging weinig aanwezig was, dan kreeg het uitdagend opvoedgedrag een score 2. Een score 3 staat voor gemiddeld uitdagend opvoedgedrag en is gecodeerd als de ouder het kind matig frequent achtervolgt, matig intens kietelt, matig intens huppelt met het kind, voorzichtig worstelt met het kind en/of zachtjes het kind slaat met een kussen. Scores 4 en 5 zijn gecodeerd als de ouder bijvoorbeeld: wild met het kind danste, het kind bij de armen pakte om aan te moedigen te gaan zitten, het kind liet schrikken, stoeide met het kind, het kind in het rond draaide of het kind achtervolgde en daarbij zei *'ik ga je pakken!'*.

De gemiddelde score op de CPB 2-3 (verkorte versie) werd van elke ouder meegenomen in de data-analyse. Hoe hoger de gemiddelde score hoe meer uitdagend opvoedgedrag de ouder heeft laten zien. Voor de berekening van de interbeoordelaarsbetrouwbaarheid is 22 % van de gefilmde observaties van zowel vaders als moeders door een onafhankelijke tweede beoordelaar dubbel gecodeerd. Dit heeft geresulteerd in een interbeoordelaarsbetrouwbaarheid van $a = .78$.

Internaliserend probleemgedrag kind. Het internaliserend probleemgedrag van het kind is in kaart gebracht met de *Strengths and Difficulties Questionnaire* (SDQ) (Muris et al., 2003). De SDQ meet de aandachts-, gedrags- en emotionele problemen van kinderen van drie

tot acht jaar en hun relaties met leeftijdsgenoten (Muris et al., 2003). Deze vragenlijst bestaat uit in totaal 36 items die verdeeld zijn over zes subschalen: hyperactiviteit, emotionele problemen, problemen met leeftijdsgenoten, gedragsproblemen, pro-sociaal gedrag en totaal probleemgedrag. Het huidige onderzoek heeft gebruik gemaakt van de subschaal ‘emotionele problemen’ waarmee het internaliserend probleemgedrag in kaart werd gebracht. Een voorbeeld van een item op deze subschaal is: *‘Mijn kind klaagt vaak over hoofdpijn, buikpijn of misselijkheid’*.

Beide ouders beoordeelden het gedrag van hun kind op basis van hun ervaring van de afgelopen 6 maanden middels een 3-punts Likertschaal ($0 = \text{niet waar}$, $1 = \text{een beetje waar}$, $2 = \text{zeker waar}$). Score 0 is gegeven wanneer het gevraagde gedrag niet aanwezig is geweest. Een score 1 is gegeven als de ouder het gevraagde gedrag een beetje aanwezig heeft gezien. Daarnaast werd een score 2 gegeven als het gedrag volgens de ouder meer dan een beetje aanwezig is geweest. De totaalscore op de subschaal ‘emotionele problemen’ is in de data-analyse meegenomen. De totaalscore is berekend door alle scores op de items bij elkaar op te tellen. Hoe hoger de totaalscore hoe meer sprake is van internaliserend probleemgedrag.

De betrouwbaarheid van de subschaal ‘emotionele problemen’ was in het huidige onderzoek voor vaders $\alpha = .52$ en voor moeders $\alpha = .57$. De betrouwbaarheid van deze subschaal werd voor zowel vaders als moeders niet hoger als er items verwijderd werden. Uit het onderzoek van Muris et al. (2003) is een constructvaliditeit van $r = .70$ voor deze subschaal gebleken.

Negatieve emotionaliteit kind. De *negatieve emotionaliteit* van het kind is beoordeeld middels de *Children’s Behaviour Questionnaire very short form* (CBQ zeer verkorte versie) (Putnam & Rothbart, 2006). De CBQ (zeer verkorte versie) meet drie temperament kenmerken van het kind en bestaat uit 36 items die verdeeld zijn over drie subschalen: *positieve emotionaliteit*, *negatieve emotionaliteit* en *zelfregulatie*. Het huidige onderzoek heeft de subschaal ‘*negatieve emotionaliteit*’ gebruikt. Een voorbeeld van een item op deze subschaal is: *‘mijn kind raakt erg gefrustreerd wanneer hij/zij iets wil doen en dat niet mag’*.

Beide ouders beoordeelden het gedrag van hun kind op elk item via een 8-punts Likertschaal ($1 = \text{zeer onjuist}$, $4 = \text{niet juist}$, $7 = \text{zeer juist}$ en $8 = \text{niet van toepassing}$). De totaalscore is meegenomen in de data-analyse. Score 8 is niet meegenomen in de berekening. Hoe hoger de totaalscore, des te meer sprake is van een *negatieve emotionaliteit* bij het kind. Om van hogere en lagere waarden van *negatieve emotionaliteit* te kunnen spreken, is gebruik gemaakt van het 50^e (gemiddelde totaalscore) en 84^e percentiel (bovengemiddelde totaalscore) van de steekproef.

De betrouwbaarheid van de subschaal '*negatieve emotionaliteit*' was in het huidige onderzoek voor vaders $a = .72$ na verwijdering van item 26 en 29. Voor moeders was die $a = .72$ na verwijdering van item 20, 26 en 29. Deze verwijderde items zijn niet meegenomen in de data analyse. Uit het onderzoek van Putnam & Rothbart (2006) is een concurrente validiteit van $r = .75$ voor deze subschaal gebleken.

Data-analyse

De huidige studie heeft een kwantitatief cross-sectioneel onderzoeksdesign. Middels Package for the Social Sciences (SPSS) zijn de vier onderzoeksvragen beantwoord. Met SPSS zijn meervoudige regressies en moderatie analyses uitgevoerd om de relatie tussen de onafhankelijke en afhankelijke variabele te kunnen verklaren (Agresti, 2018).

Preliminair analyse. Alvorens data werd geanalyseerd zijn eerst de missende waarden en uitbijters van de variabelen in kaart gebracht. Daarna is de data getoetst op vier assumpties voor een regressie-analyse: normaliteit, lineariteit, homoscedasticiteit en multicollineariteit (Agresti, 2018).

Missende data is waargenomen met frequentieverdelingen via de beschrijvende uitvoer in SPSS. Op de CBP 2-3 (verkorte versie) waren er missende waarden bij zowel de sociaal-emotionele als de fysieke gedragingen van uitdagend opvoedgedrag tijdens alle drie spelactiviteiten. In totaal waren er 32 missende waarden van vaders en 68 missende waarden van moeders. Op de subschaal emotionele problemen van de SDQ was één missende waarde van vaders op item 13. Op de subschaal *negatieve emotionaliteit* van de CBQ (zeer verkorte versie) waren er in totaal negen missende waarden. Vijf missende waarden waren van vaders verspreid over vier items: 5, 8, 11 en 32. Daarnaast waren er vier missende waarde van moeders op twee items 11 en 20. Omdat uit de Missing Completely at Random test de missende data van willekeurige aard bleek te zijn, is de missende data door SPSS geschat (Tabachnick & Fidell, 2007).

Univariaat uitbijters zijn via boxplots gecontroleerd en multivariaat uitbijters via *Mahalanobis distance* (Tabachnick & Fidell, 2007). De data bevatte geen multivariaat uitbijters. In totaal waren er acht univariaat uitbijters: 4 (uitdagend opvoedgedrag moeders), 1 (internaliserend probleemgedrag gemeten door vaders), 2 (internaliserend probleemgedrag gemeten door moeders), 1 (*negatieve emotionaliteit* gemeten door moeders). Deze waarden zijn veranderd naar dezelfde waarde van een dichtstbijzijnde andere uitbijter.

Er is voldaan aan de assumpties lineariteit, homoscedasticiteit en multicollineariteit. De afhankelijke variabele bleek rechtsscheef verdeeld te zijn. Dit was het geval bij zowel de totaalscore van het gemeten internaliserend probleemgedrag door vaders als de totaalscore van het gemeten internaliserend probleemgedrag door moeders. Via toetsing (Kolmogorov-Smirnov) en de waarden van *skewness* en *kurtosis* bleek de normaliteit geschonden. Hierdoor is de afhankelijke variabele getransformeerd met de *square root* transformatie, omdat deze transformatie de beste verbetering opleverde voor de *skewness*. De verdeling van de afhankelijke variabele is zowel bij vaders ($S = .34, K = -1.3$) als bij moeders ($S = .29, K = -1.22$) na transformatie meer symmetrisch geworden.

Analyse van deelvragen. Voor de beantwoording van de eerste en tweede deelvraag is een meervoudige regressie-analyse uitgevoerd. Bij de eerste deelvraag is het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders als onafhankelijke variabele meegenomen. De afhankelijke variabele is het internaliserend probleemgedrag van het kind dat door vaders is gemeten. De controle variabele is het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders.

De controle variabele ‘uitdagend opvoedgedrag van moeders’ betekent dat die variabele constant is gehouden, zodat de uitkomst van de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van vaders en internaliserend probleemgedrag niet beïnvloed werd door het uitdagend opvoedgedrag van moeders. De reden van de toevoeging van controle variabelen is dat het opvoedgedrag van ouders volgens de familiesysteemtheorie niet los gezien van elkaar worden, omdat ouders afhankelijk zijn van elkaar en beïnvloed worden door elkaar (Bornstein, 2005).

Bij de tweede deelvraag is het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders als onafhankelijke variabele meegenomen. De afhankelijke variabele is het internaliserend probleemgedrag van het kind dat door moeders is gemeten. Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders is als een controle variabele meegenomen in de analyse.

Om de derde en vierde deelvraag te beantwoorden is via Hayes’ Process Macro een moderatie-analyse uitgevoerd. Bij beide deelvragen is de *negatieve emotionaliteit* van het kind als moderator in de analyse meegenomen. Bij de derde deelvraag is het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders als onafhankelijke variabele meegenomen. De afhankelijke variabele is het internaliserend probleemgedrag van het kind dat door vaders is gemeten. Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders is als controle variabele meegenomen.

Bij de vierde deelvraag is het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders als onafhankelijke variabele meegenomen. De afhankelijke variabele is het internaliserend probleemgedrag van het kind dat door moeders is gemeten. Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders is als een controle variabele meegenomen.

Resultaten

Descriptieve analyse

Vanuit de beschrijvende resultaten (Tabel 1) komt naar voren dat vaders gemiddeld 2.88 ($SD = .42$) en moeders gemiddeld 2.84 ($SD = .46$) scoren voor uitdagend opvoedgedrag. Daarnaast rapporteren zowel vaders als moeders gemiddeld een score van 1 voor het internaliserend probleemgedrag bij hun driejarig kind. Vaders gaven een gemiddelde score van 41.92 ($SD = 8.56$) voor de *negatieve emotionaliteit* van hun kind en bij een score vanaf 50 en hoger scoorden kinderen bovengemiddeld (84^e percentiel). Moeders gaven een gemiddelde score van 35 ($SD = 8.14$) voor de *negatieve emotionaliteit* van hun kind en bij een score vanaf 44 en hoger scoorden kinderen bovengemiddeld (84^e percentiel).

Tabel 1

Beschrijvende resultaten en correlatiematrix van alle variabelen (N=104)

Variabele	<i>M</i>	<i>SD</i>	Min.	Max.	1	2	3	4	5	6
1. Geobserveerd UOG van V	2.88	.42	1.88	3.90	-					
2. Geobserveerd UOG van M	2.84	.46	1.65	3.96	.40**	-				
3. Gemeten IP door V	1.01	1.25	0	5	-.17*	-.26**	-			
4. Gemeten IP door M	1.20	1.46	0	6	-.006	-.02	.30*	-		
5. Gemeten NE door V	41.92	8.56	18	63	-.09	-.10	.04	.03	-	
6. Gemeten NE door M	35	8.14	17	57	-.11	.03	.02	.05	.41**	-

Noot. V = vaders; M = moeders; UOG = uitdagend opvoedgedrag als onafhankelijke variabele; IP = internaliserend probleemgedrag als afhankelijke variabele; NE = negatieve emotionaliteit moderator.

** $p < .01$, eenzijdig. * $p < .05$, eenzijdig.

De correlatiematrix (Tabel 1) laat een significante positieve relatie van $r = .40$ zien tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders en het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders. Dit betekent dat een hogere waarde van geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders gerelateerd is aan een hogere waarde van geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders.

Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders hangt significant negatief samen met het gemeten internaliserend probleemgedrag door vaders ($r = -.17$). Ook hangt het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders significant negatief ($r = -.26$) samen met het gemeten internaliserend probleemgedrag door vaders. Dit betekent dat een hogere waarde

van zowel het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders als moeders gerelateerd zijn aan minder internaliserend probleemgedrag gemeten door vaders.

Het gemeten internaliserend probleemgedrag door moeders hangt significant positief samen met het gemeten internaliserend probleemgedrag door vaders ($r = .30$). Dit betekent dat een hogere waarde van gemeten internaliserend probleemgedrag door moeders gerelateerd is aan een hogere waarde van gemeten internaliserend probleemgedrag gemeten door vaders.

De gemeten *negatieve emotionaliteit* door vaders hangt significant positief ($r = .41$) samen met gemeten *negatieve emotionaliteit* door moeders. Dit betekent dat een hogere waarde van *negatieve emotionaliteit* gemeten door vaders gerelateerd is aan een hogere waarde van *negatieve emotionaliteit* gemeten door moeders.

Uitdagend opvoedgedrag in relatie tot internaliserend probleemgedrag

Regressiemodel 1 (Tabel 2) geeft geen significante negatieve relatie weer tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders en het gemeten internaliserend probleemgedrag door vaders ($\beta = -.13$, $t(103) = -.73$, $p = .47$, 95% CI [-.46, .22]). Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders als onafhankelijke variabele en het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders als de controle variabele verklaarden samen 7 % van de variantie in de scores van internaliserend probleemgedrag gemeten door vaders.

Regressiemodel 2 (Tabel 2) toont geen significante negatieve relatie tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders en het gemeten internaliserend probleemgedrag door moeders ($\beta = -.04$, $t(103) = -.24$, $p = .81$, 95% CI [-.41, .32]). Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders als de onafhankelijke variabele en het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders als de controle variabele verklaarden samen 0.2 % van de variantie in de scores van internaliserend probleemgedrag gemeten door moeders.

Het resultaat, dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders en moeders niet significant negatief samenhangt met internaliserend probleemgedrag van kinderen, is niet in lijn met de vooropgestelde hypothese.

Tabel 2*Meervoudige regressie en moderatie analyse*

	β	SE	t	95 % CI		F	R ²
				LL	HL		
Model 1						.54	.07
Geobserveerd UOG van V	-.13	.18	-.73	-.49	.22		
Geobserveerd UOG van M	-.37*	.17	-2.21	-.69	-.04		
Model 2						.002	.002
Geobserveerd UOG van M	-.02	.35	-.05	-.70	.67		
Geobserveerd UOG van V	.17	.38	.44	-.58	.91		
Model 3						3.25	.12
Geobserveerd UOG van V x gemeten NE door V	-.05*	0.02	-2.17	-.09	.004		
Geobserveerd UOG van M	-.40*	.16	-2.46	-.73	-.08		
Model 4						.27	.01
Geobserveerd UOG van M x gemeten NE door M	-.02	.02	-.85	-.06	.03		
Geobserveerd UOG van V	-.004	.20	-.02	-.41	.40		

Noot. * $p < .05$, eenzijdig. V = vaders, M = moeders, UOG = uitdagend opvoedgedrag; onafhankelijke variabele, NE = *negatieve emotionaliteit*: moderator; CI = *confidence interval*, LL = *lower limit*; UL = *upper limit*.

Model 1 Afhankelijke variabele: internaliserend probleemgedrag gemeten door vaders:, controle variabele: UOG van M. Model 2 Afhankelijke variabele: internaliserend probleemgedrag gemeten door moeders:, controle variabele: UOG van V. Model 3 Afhankelijke variabele: internaliserend probleemgedrag gemeten door vaders, controle variabele: UOG van M. Model 4 Afhankelijke variabele: internaliserend probleemgedrag gemeten door moeders, controle variabele: UOG van V.

De modererende rol van negatieve emotionaliteit

Om te onderzoeken of kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* door uitdagend opvoedgedrag minder internaliserend probleemgedrag vertonen dan kinderen met lagere waarden van *negatieve emotionaliteit*, is getest of de *negatieve emotionaliteit* van het

kind de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders en het internaliserend probleemgedrag van het kind modereert.

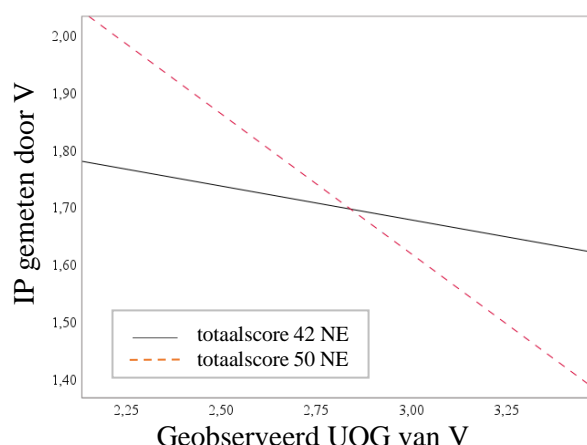
Model 3 (Tabel 2) geeft een significante negatieve interactie-effect weer tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders en het gemeten internaliserend probleemgedrag door vaders als de gemeten *negatieve emotionaliteit* door vaders wordt meegenomen ($\beta = -.05$, $t(103) = -2.17$, $p = .03$, 95% CI [-.09, .004]). Daarnaast is de helling van de regressielijn steiler bij de groep kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit*. Een voorbeeld zijn kinderen met een totaalscore van 51.75 ($\beta = -.57$, $t(103) = -2.12$, $p = .04$, 95% CI [-1.10, -.04]) en een totaalscore van 63 ($\beta = -1.09$, $t(103) = -2.29$, $p = .02$, 95% CI [-2.04, -.15]). In figuur 2 is de moderatie-effect van vaders weergegeven. Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders als onafhankelijke variabele, het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders als de controle variabele en de *negatieve emotionaliteit* gemeten door vaders als de moderator verklaarden samen 12 % van de variantie in de scores van internaliserend probleemgedrag gemeten door vaders.

Model 4 (Tabel 2) toont geen significante negatieve interactie-effect tussen het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders en het gemeten internaliserend probleemgedrag door moeders als de gemeten *negatieve emotionaliteit* door moeders wordt meegenomen ($\beta = -.02$, $t(103) = -.85$, $p = .40$, 95% CI [-.06, .03]). In figuur 3 is de moderatie-effect van moeders weergegeven. Het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van moeders als de onafhankelijke variabele, het geobserveerd uitdagend opvoedgedrag van vaders als de controle variabele en de *negatieve emotionaliteit* gemeten door moeders als de moderator verklaarden samen 0.1 % van de variantie in de scores van internaliserend probleemgedrag gemeten door moeders.

Het resultaat, dat er een significante negatieve relatie is gevonden tussen het uitdagend opvoedgedrag van vaders en internaliserend probleemgedrag bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit*, is in lijn met de vooropgestelde hypothese. Dat dit resultaat niet is gevonden bij moeders is niet in lijn met de vooropgestelde hypothese.

Figuur 2

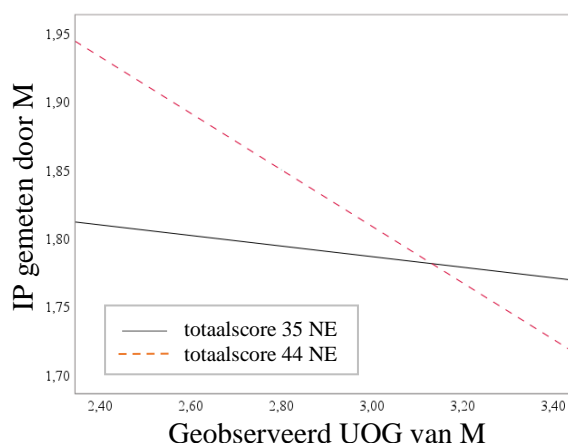
Moderatie-effect bij vaders



Noot. V = vader, UOG = uitdagend opvoedgedrag, IP = Internaliserend probleemgedrag, NE = negatieve emotionaliteit. Twee regressielijnen van twee verschillende totaalscores van *negatieve emotionaliteit* gemeten door vaders die de relatie tussen UOG van vaders en IP weergeven. De gemiddelde totaalscore van 42 ($\beta = -.12$, $p = .5$) en bovengemiddelde totaalscore van 50 ($\beta = -.49$, $p = .046$). Bij bovengemiddelde totaalscores en hoger is de negatieve relatie tussen UOG en IP significant.

Figuur 3

Moderatie-effect bij moeders



Noot. M = moeder, UOG = uitdagend opvoedgedrag, IP = Internaliserend probleemgedrag; NE = negatieve emotionaliteit. Twee regressielijnen, van twee verschillende totaalscores van *negatieve emotionaliteit* gemeten door moeders die de relatie tussen UOG van moeders en internaliserend probleemgedrag weergeven. De gemiddelde totaalscore van 35 ($\beta = -.04$, $p = .83$) en bovengemiddelde totaalscore van 44 ($\beta = -.21$, $p = .43$). De negatieve relaties zijn niet significant.

Discussie

In dit onderzoek is onderzocht wat de relatie is tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders en het internaliserend probleemgedrag van driejarige kinderen. Daarnaast is nagegaan of de relatie tussen het uitdagend opvoedgedrag van ouders en het internaliserend probleemgedrag van kinderen gemodereerd wordt door de *negatieve emotionaliteit* van het kind. Hiervoor is een kwantitatief onderzoek uitgevoerd bij Nederlandse gezinnen.

Een belangrijk resultaat dat gevonden is, is dat de resultaten zoals verwacht laten zien dat de *negatieve emotionaliteit* van het kind de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van vaders en internaliserend probleemgedrag significant negatief beïnvloed. Dit betekent dat hoe meer uitdagend opvoedgedrag vaders vertonen, des te minder internaliserend probleemgedrag er wordt gerapporteerd bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit*. Oftewel de kinderen uit de steekproef die een bovengemiddelde *negatieve emotionaliteit* hebben, profiteren van het uitdagend opvoedgedrag van vaders.

Eén van de onverwachte resultaten is dat de *negatieve emotionaliteit* van het kind de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag niet beïnvloed bij moeders. Dit betekent dat de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag van moeders en internaliserend probleemgedrag niet verschilt tussen kinderen met verschillende waarden van *negatieve emotionaliteit*.

Een ander onverwacht resultaat is dat het uitdagend opvoedgedrag van zowel vaders als moeders niet significant negatief samenhangt met internaliserend probleemgedrag wanneer er geen andere factoren meegenomen worden. Dit suggereert dat meerdere factoren, zoals een *negatieve emotionaliteit* van het kind, belangrijk zijn om mee te nemen in hoe de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag werkt bij een niet-klinische steekproef.

Uitdagend opvoedgedrag in relatie tot internaliserend probleemgedrag

Eén van de mogelijke verklaringen dat er geen relatie is gevonden tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag voor het regressiemodel 1 en 2 is dat de groep kinderen binnen de steekproef over het algemeen weinig internaliserende problemen ervaren. Kinderen met weinig internaliserende problemen kunnen waarschijnlijk van zichzelf beter sociale en fysieke risico's nemen dan kinderen met ernstige internaliserende problemen, waardoor ze mogelijk de ondersteuning van het uitdagend opvoedgedrag van ouders niet nodig zouden kunnen hebben. Hierdoor kan het zijn dat de kans minder groot aanwezig was voor het vinden van een relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag als kinderen weinig probleemgedrag ervaren. Dit resultaat komt deels overeen met het onderzoek van Fliet et al. (2015) waaruit blijkt dat het ruig spel (*rough-and-tumble play*) van vaders niet samenhangt met angst (een deelaspect van internaliserend probleemgedrag) bij kinderen die geen ernstige angstproblemen ervaren. Fliet et al. (2015) gaven als een mogelijke verklaring voor hun resultaat dat zij geen sociale elementen, zoals plagen, in hun onderzoek mee hebben genomen dat tot een breder begrip van uitdagend opvoedgedrag behoort. Deze mogelijke verklaring zou kunnen komen te vervallen door het huidige onderzoek, want het huidige onderzoek heeft beide elementen (sociale en fysieke gedragingen) van uitdagend opvoedgedrag meegenomen. Fliet et al. (2015) noemen als beperking dat zij de kwantiteit en niet de kwaliteit van het ruig spel in een vragenlijst hebben meegenomen. Het huidige onderzoek heeft zowel de frequentie (kwantiteit) als de intensiteit (kwaliteit) van uitdagend opvoedgedrag geobserveerd.

Hierop aansluitend is een tweede mogelijke verklaring dat de kwaliteit van het uitdagend opvoedgedrag van de ouder van invloed kon zijn op de samenhang met internaliserend probleemgedrag. In het huidige onderzoek wordt het stoeien met het kind en het wild achtervolgen van het kind waarbij de ouder zegt “*Ik ga je pakken!*” als hoge kwalitatieve fysieke en sociale vormen van uitdagend opvoedgedrag gezien. Zowel vaders als moeders lieten deze vormen van uitdagend opvoedgedrag van een mindere hoge kwaliteit zien, namelijk het kind zachtjes achtervolgen en/of voorzichtig worstelen met het kind. De grenzen van het kind worden misschien onvoldoende verlegt als een ouder het kind niet op een hoge intensieve manier uitdaagt, waardoor het uitdagend opvoedgedrag mogelijk onvoldoende voor verandering in het internaliserend probleemgedrag heeft gezorgd. Uit het onderzoek van Ahnert et al. (2017) blijkt dat de kwaliteit van het fysiek spel van vaders belangrijk is voor het vinden van een verband met internaliserend probleemgedrag. Er werd een negatief verband gevonden tussen de kwaliteit van het fysiek spel en internaliserend probleemgedrag. Dit betekent hoe hoger de kwaliteit van het fysiek spel van vaders des te minder internaliserend probleemgedrag de kinderen hadden (Ahnert et al., 2017).

Een derde mogelijke verklaring is dat de leeftijd van het kind de samenhang tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag kan hebben beïnvloed. Het is denkbaar dat ouders uit de steekproef voorzichtig zijn bij hun driejarig kind in de manier van uitdagend opvoeden zoals hierboven is beschreven, want een driejarig kind kan nog als kwetsbaar gezien worden. Naarmate kinderen ouder worden kan het zijn dat ouders de mate van uitdagend opvoedgedrag aanpassen aan wat het kind op dat moment nodig heeft.

De modererende rol van negatieve emotionaliteit

Dat er een significante negatieve moderatie-effect werd gevonden tussen de relatie uitdagend opvoedgedrag van vaders en internaliserend probleemgedrag bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* is in lijn met de differentiële gevoeligheidstheorie (Belsky, 2005). Dit resultaat bevestigt dat kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* gevoeliger zijn voor het uitdagend opvoedgedrag van vaders dan andere kinderen. Dit betekent dat zij baat hebben bij de positieve invloed dat het uitdagend opvoedgedrag van vaders kan hebben op hun internaliserend probleemgedrag. Bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* is er in het huidige onderzoek sprake van hoe meer vaders uitdagend opvoedgedrag vertoonden, des te minder er internaliserend probleemgedrag bij deze groep kinderen werd gerapporteerd.

Een mogelijke verklaring dat er geen moderatie-effect bij moeders is gevonden, is dat moeders mogelijk anders inspelen op de behoeften van een kind met hoge waarden van *negatieve emotionaliteit* dan vaders dat doen. Hierdoor kan het zijn dat het uitdagend opvoedgedrag van moeders mogelijk onvoldoende voor verandering heeft gezorgd in het internaliserend probleemgedrag. Volgens Paguette (2004) zouden moeders in tegenstelling tot vaders vooral inspelen op de behoefte van het kind om in stressvolle situaties gekalmeerd te worden. Terwijl vaders volgens Paguette (2004) niet alleen hun kind zouden kalmeren, maar ook inspelen op de behoefte van het kind om zich open te stellen naar de omgeving. Het is denkbaar dat moeders eerder beschermend reageren in plaats van uitdagend als hun driejarig kind bijvoorbeeld angstig reageert op nieuwe situaties. Als moeders eerder een beschermende rol dan een uitdagende rol innemen, dan zal het kind waarschijnlijk eerder leren om gekalmeerd te worden dan dat het grenzen leert verleggen. Hierdoor zou het kind mogelijk onvoldoende profiteren van het uitdagend opvoedgedrag van moeders.

Beperkingen

Bij het interpreteren van de resultaten van dit onderzoek dient er rekening te worden gehouden met de volgende beperkingen. Ten eerste zijn de resultaten gebaseerd op een steekproef van participanten met een Nederlandse achtergrond, waardoor de resultaten mogelijk niet te generaliseren zijn naar gezinnen met een andere achtergrond.

Een andere beperking is dat door de kleine steekproefomvang ($N = 104$) er niet veel andere controlevariabelen meegenomen konden worden of modellen uitgevoerd konden worden met meerdere moderators. Hiervoor was de power niet groot genoeg voor geweest.

Ten derde is dat het gebruikte meetinstrument *Strengths and Difficulties Questionnaire* (SDQ) een betrouwbaarheidswaarde had van $a = .52$ voor vaders en $a = .57$ voor moeders. Deze betrouwbaarheidswaarden geven aan wat de kans is op een vergelijkbare uitkomst als de subschaal 'emotionele problemen' van de SDQ herhaald zou worden bij dezelfde steekproef onder dezelfde omstandigheden. Waarden lager dan $.70$ betekenen dat het meetinstrument mogelijk onvoldoende het gevraagde construct 'emotionele problemen' binnen de steekproef heeft gemeten (Drenth & Sijtsma, 2006). Hierdoor zijn de resultaten van de internaliserende problemen van de kinderen binnen het huidige onderzoek minder goed valide en dat kan invloed hebben op de onderzochte relatie. Er is een grotere kans aanwezig dat de uitkomsten van dit onderzoek na een herhaling mogelijk anders zijn. Na herhaling zou er mogelijk een zwakkere relatie gevonden kunnen worden tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit*.

Ten vierde is dat de data van het internaliserend probleemgedrag en de *negatieve emotionaliteit* van het kind verkregen is met vragenlijsten die door ouders zijn ingevuld. Een nadeel van deze methode is dat er sprake kan zijn van vertekening van de werkelijkheid, doordat bevooroordeelde van de waarnemingen niet uitgesloten is. Als aanvulling hadden kinderen zelf een beoordeling kunnen geven over hun ervaren internaliserend probleemgedrag en/of de *negatieve emotionaliteit* van het kind zou geobserveerd kunnen worden, waardoor de eventuele vertekening van ouders kan worden uitgesloten.

Een laatste beperking is dat dit een cross-sectioneel onderzoek is, waardoor de richting van het gevonden verband tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* onduidelijk blijft. Hierdoor kon het huidige onderzoek geen causaliteit aantonen. Longitudinaal onderzoek is nodig om causale relaties te kunnen ontdekken.

Ondanks deze beperkingen toont het huidige onderzoek aan hoe de relatie tussen uitdagend opvoedgedrag en internaliserend probleemgedrag werkt bij een niet-klinische steekproef. De resultaten van het huidige onderzoek borduren voort op bestaande onderzoeken waarvan de meerderheid zich heeft gericht op fysiek spel (deelaspect van uitdagend opvoedgedrag) of uitdagend opvoedgedrag in relatie tot angst (deelaspect van internaliserend probleemgedrag) bij een steekproef met klinische kinderen. Meer onderzoek bij niet-klinische kinderen is nodig, zodat meer mogelijke beschermende factoren tegen internaliserend probleemgedrag ontdekt kunnen worden. Vervolgonderzoek zou andere modererende factoren mee kunnen nemen en/of een longitudinaal onderzoek kunnen uitvoeren.

Op basis van de resultaten van dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat driejarige kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit* baat lijken te hebben bij het uitdagend opvoedgedrag van vaders. Hierdoor is het zinvol om de fysieke en sociaal-emotionele gedragingen van uitdagend opvoedgedrag in preventieprogramma's voor internaliserend probleemgedrag op te nemen. Hierbij zal vermeldt moeten worden dat dit opvoedgedrag van vaders mogelijk enkel helpend kan werken bij kinderen met hogere waarden van *negatieve emotionaliteit*. Ouders kunnen hierover ook voorgelicht worden. De verwachting is dat het uitdagend opvoedgedrag gemakkelijk in preventieprogramma's te implementeren is, doordat het voor vaders mogelijk natuurlijk zal aanvoelen om met hun kind te spelen, terwijl zij tegelijkertijd hun kind ondersteunen ter vermindering van internaliserend probleemgedrag.

Referenties

- Agresti, A. (2018). *Statistical Methods for the Social Sciences, Fifth Edition*. Pearson Education UK.
- Ahnert, L., Teuf, L., Ruiz, N., Piskernik, B., Supper, B., Remiorz, S., Gesing, A., & Nowacki, K. (2017). Father-child play during the preschool years and child internalizing behaviors: Between robustness and vulnerability. *Infant Mental Health Journal*, 38(6), 743-756. <https://doi.org/10.1002/imhj.21679>
- Aktar, E., Majdandžić, M., de Vente, W., & Bögels, S. M. (2013). The interplay between expressed parental anxiety and infant behavioural inhibition predicts infant avoidance in a social referencing paradigm. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 54(2), 144-156. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2012.02601.x>
- Belsky, J. (2005). Differential susceptibility to rearing influences: An evolutionary hypothesis and some evidence. In Ellis, B. & Bjorklund, D. (Eds.), *Origins of the social mind: Evolutionary psychology and child development* (pp. 139-163). New York, NY: Guilford.
- Belsky, J., Bakermans-Kranenburg, M.J., & van IJzendoorn, M.H. (2007). For better and for worse: Differential susceptibility to environmental influences. *Current Directions in Psychological Science*, 16(6), 300-304. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8721.2007.00525.x>
- Bögels, S. M., Colonnesi, C., de Vente, W., & Majdandžić, M. (2018). Fathers' challenging parenting behavior predicts less subsequent anxiety symptoms in early childhood. *Behaviour Research and Therapy*, 109, 18-28. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2018.07.007>
- Bornstein, M. H. (2005). In M. Bornstein, H. (Ed.), *Handbook of parenting: Volume 4 social conditions and applied parenting*. Mahwah, NJ: Psychology Press
- Carter, A. S., Briggs-Gowan, M. J., & Ornstein Davis, N. (2004). Assessment of young children's social-emotional development and psychopathology: Recent advances and recommendations for practice. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 45(1), 109-134. <https://doi.org/10.1046/j.0021-9630.2003.00316.x>
- Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) & Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). (2020). *Emancipatiemonitor 2020: Hoe doet Nederland het ten opzichte van andere EU landen?*, p. 121. Den Haag.
- Drenth, P. J. D., & Sijtsma, K. (2006). *Testtheorie. Inleiding in de theorie van de psychologische test en zijn toepassingen*. Bohn Stafleu van Loghum: Houten.

- Fanti, K. A., & Henrich, C. C. (2010). Trajectories of pure and co-occurring internalizing and externalizing problems from age 2 to age 12: Findings from the national institute of child health and human development study of early child care. *Developmental Psychopathology*, 46(5), 1159-1175. <https://doi.org/10.1037/a0020659>
- Feldman, J. S., & Shaw, D. S. (2021). The Premise and Promise of Activation Parenting for Fathers: A Review and Integration of Extant Literature. *Clinical Child and Family Psychology Review*, 24(3), 414-449. <https://doi.org/10.1007/s10567-021-00351-7>
- Fliek, L., Daemen, E., Roelofs, J., & Muris, P. (2015). Rough-and-tumble play and other parental factors as correlates of anxiety symptoms in preschool children. *Journal of Child and Family Studies*, 24(9), 2795-2804. <https://doi.org/10.1007/s10826-014-0083-5>
- Gallagher, K. C. (2002). Does child temperament moderate the influence of parenting on adjustment? *Developmental Review*, 22(4), 623-643. [https://doi.org/10.1016/S0273-2297\(02\)00503-8](https://doi.org/10.1016/S0273-2297(02)00503-8)
- Gaumon, S., & Paquette, D. (2013). The father–child activation relationship and internalising disorders at preschool age. *Early Child Development and Care*, 183(3-4), 447-463. <https://doi.org/10.1080/03004430.2012.711593>
- Gilissen, R., Bakermans-Kranenburg, M. J., van IJzendoorn, M. H., & van der Veer, R. (2008). Parent-child relationship, temperament, and physiological reactions to fear-inducing film clips: Further evidence for differential susceptibility. *Journal of Experimental Child Psychology*, 99(3), 182-195. <https://doi.org/10.1016/j.jecp.2007.06.004>
- Hawker, D. S., & Boulton, M. J. (2000). Twenty years' research on peer victimization and psychosocial maladjustment: A meta-analytic review of cross-sectional studies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(4), 441-455. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00629>
- Hazen, N. L., McFarland, L., Jacobvitz, D., & Boyd-Soisson, E. (2010). Fathers' frightening behaviours and sensitivity with infants: Relations with fathers' attachment representations, father-infant attachment, and children's later outcomes. *Early Child Development and Care*, 180(1–2), 51–69. <https://doi.org/10.1080/03004430903414703>
- Hofstra, M. B., Van der Ende, J., & Verhulst, F. C. (2002). Child and adolescent problems predict DSM-IV disorders in adulthood: A 14-year follow-up of a Dutch epidemiological sample. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 41(2), 182-189. <https://doi.org/10.1097/00004583-200202000-00012>

- Kochanska, G., & Kim, S. (2013). Difficult temperament moderates links between maternal responsiveness and children's compliance and behavior problems in low-income families. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 54(3), 323-332. <https://doi.org/10.1111/jcpp.12002>
- Lee, J. Y., Volling, B. L., & Lee, S. J. (2021). Testing the father-child activation relationship theory: A replication study with low-income unmarried parents. *Psychology of Men & Masculinities, Advance Online Publication*, 22(3), 551-563. <https://doi.org/10.1037/men0000301>
- Majdandžić, M., de Vente, W., & Bögels, S. M. (2016). Challenging parenting behavior from infancy to toddlerhood: Etiology, measurement, and differences between fathers and mothers. *Infancy*, 21(4), 423-452. <https://doi.org/10.1111/infa.12125>
- Majdandžić, M., de Vente, W., Colonnaesi, C., & Bögels, S. M. (2018a). Fathers' challenging parenting behavior predicts less subsequent anxiety symptoms in early childhood. *Behaviour Research and Therapy*, 109, 18-28. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2018.07.007>
- Majdandžić, M., Lazarus, R. S., Oort, F. J., van der Sluis, C., Dodd, H. F., Morris, T. M., de Vente, W., Byrow, Y., Hudson, J. L., & Bögels, S. M. (2018b). The structure of challenging parenting behavior and associations with anxiety in Dutch and Australian children. *Journal of Clinical Child & Adolescent Psychology*, 47(2), 282-295. <https://doi.org/10.1080/15374416.2017.1381915>
- Majdandžić, M., Möller, E. L., de Vente, W., Bögels, S. M., & van den Boom, D. C. (2014). Fathers' challenging parenting behavior prevents social anxiety development in their 4-year-old children: A longitudinal observational study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 42(2), 301-310. <https://doi.org/10.1007/s10802-013-9774-4>
- Matthys, W. (2011). *Gedragsstoornissen bij kinderen; diagnostiek en behandeling voor de professional*. Amsterdam: Hogrefe.
- Muris, P., Meesters, C., & van den Berg, F. (2003). The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ) Further evidence for its reliability and validity in a community sample of Dutch children and adolescents. *European Child & Adolescent Psychiatry*, 12(1), 1-8. <https://doi.org/10.1007/s00787-003-0298-2>
- Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, 47(4), 193-219. <https://doi.org/10.1159/000078723>

- Paquette, D., & Bigras, M. (2010). The risky situation: A procedure for assessing the father-child activation relationship. *Early Child Development and Care*, 180(1-2), 33-50.
<http://dx.doi.org/10.1080/03004430903414687>
- Pluess, M., & Belsky, J. (2010). Differential susceptibility to parenting and quality child care. *Developmental Psychology*, 46(2), 379-390. <https://doi.org/10.1037/a0015203>
- Putnam, S. P., & Rothbart, M. K. (2006). Development of Short and Very Short Forms of the Children's Behavior Questionnaire. *Journal of Personality Assessment*, 87(1), 102-112.
https://doi.org/10.1207/s15327752jpa8701_09
- Reef, J., Diamantopoulou, S., van Meurs, I., Verhulst, F., & van der Ende, J. (2009). Child to adult continuities of psychopathology: a 24-year follow-up. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 120(3), 230-8. <https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.2009.01422.x>
- Rothbart, M. K. (2011). *Becoming Who We Are*. Temperament and Personality in Development. The Guilford Press New York London.
- Rubin, K. H., Coplan, R. J., & Bowker, J. C. (2009). Social withdrawal in childhood. *Annual Review of Psychology*, 60, 141-171.
<https://doi.org/10.1146/annurev.psych.60.110707.163642>
- Scholte, R., & Engels, R. (2004). Psychosociale ontwikkeling: de invloed van leeftijdsgenoten. In Wit, J., de Slot, N.W., & Aken, M. A. G. van (ed.), *Psychologie van de adolescentie: Basisboek*, pp. 109. Baarn: HB Uitgevers
- St. George, J. M., & Freeman, E. (2017). Measurement of father-child rough-and-tumble play and its relations to child behavior. *Infant Mental Health Journal*, 38(6), 709-725.
<https://doi.org/10.1002/imhj.21676>
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2007). Clean up your act: Screening data prior to analysis. In: Tabachnick B. G. & Fidell, L. S. (eds). *Using multivariate statistics, 5th edition*. Pearson Education.
- Tomic, W., & Span, P. (1993). Opvattingen over leren. In W. Tomic, & P. Span (editors), *Onderwijspsychologie. Beïnvloeding, verloop en resultaten van leerprocessen* (blz. 25-58). Lemma B.V.
- Zeijl, E., Crone, M., Wiefferink, K., Keuzenkamp, S., & Reijneveld, M. (2005). *Kinderen in Nederland*. SCP/TNO.